

onderzoek

Hoe vrijzinnig zijn wij?

Zijn doopsgezinden nou vrijzinnig of niet? Leg deze vraag op de koffietafel van een willekeurige vermaning en het regent verschillende antwoorden. Alleen al daarom is het goed dat godsdienstwetenschapper Erik Jan Tillema antwoord probeert te geven op de vraag hoe het nou zit met die vrijzinnigheid. Tillema deed een theoretische studie en enquêteerde daarnaast achthonderd vrijzinnigen uit de, volgens hem, vijf vrijzinnige geloofsgemeenschappen in Nederland. Naast de doopsgezinden zijn dat de leden van de Remonstrantse Broederschap, de NPB, de VVP en het Apostolisch Genootschap. Hij legde de geënquêteerden geloofsuitspraken voor over een tiental onderwerpen, namelijk God, Jezus, Heilige Geest, Bijbel, Zonde, Bidden, Avondmaal en Doop. Met de antwoorden uit zijn studie wil Tillema vooroordelen over vrijzinnigen wegnemen, als zouden het maar 'halve gelovigen' zijn. Daarnaast wil Tillema vrijzinnigen informatie geven om 'beter naar buiten te kunnen treden'. De uitkomsten van het onderzoek zijn soms verrassend en soms heel voorspelbaar. Zo zijn de populairste theologen bij vrijzinnigen Albert Schweitzer (meer bekend als arts in Afrika) en Dietrich Bonhoeffer. Menno Simons is nauwelijks een inspiratiebron. Uit het empirisch onderzoek blijkt verder dat doopsgezinden trouwe bijbellezers zijn en met traditionele woorden naar God verwijzen. Doopsgezinden kennen ook een traditioneel beeld van Jezus en een traditionele manier van bidden. Bij alle vijf geloofsgemeenschappen heeft de traditionele visie op de zonde afgedaan. Passend in deze tijd van afvalraces en ranglijstjes sluit Tillema af door een antwoord te

geven op de vraag wie nou het meest vrijzinnig is. De doopsgezinden komen als minst vrijzinnig uit de bus. De bokaal gaat naar het Apostolisch Genootschap.

Erik Jan Tillema, *Dé vrijzinnigheid*, uitgegeven door en te verkrijgen bij Bureau Deus, € 15,- bureaudeus.wordpress.com

kraal aan snoer

Door generaties heen

Wanneer de vader van Emiel Hakkenes op kraamvisite komt om zijn pasgeboren kleinzoon te bewonderen, schiet Emiel een joods gezegde te binnen: 'De mens is een kraal aan een snoer dat ons verbindt met de generaties voor ons'. De nieuwbakken opa vraagt: 'Gaan jullie hem laten dopen?' Dan staat de jonge vader met zijn mond vol tanden. Hoe kan het dat God langzaam uit zijn leven is verdwenen? Om een antwoord op die vraag te vinden, duikt Hakkenes in de geschiedenis van zijn eigen familie. Wie waren zijn voorouders en hoe beleefden zij hun geloof? Welke gebruiken en overtuigingen zijn in

de loop van de tijd verloren gegaan? Hakkenes stuit op Duitse huurlingen, arme kleermakers, dubieuze gebedsgenezers, verzetshelden, zwartrokken, bastaardkinderen. Hij leert hun dromen, hun worstelingen en hun God kennen.

De geschiedenis van Hakkenes' familie – beschreven in *God van de gewone mensen. Hoe het geloof uit een familie verdween* – is meer dan een familiegeschiedenis. Het is ook een politieke geschiedenis, met Abraham ('de Geweldige') Kuyper in een hoofdrol, en een kleine kerkgeschiedenis. *God van de gewone mensen* is daarnaast een sociologische schets van het Drentse platteland in de vorige eeuw. Aan de wijze waarop Hakkenes al die geschiedenissen weet te verbinden, is de journalist van dagblad *Trouw* te herkennen: het boek is geschreven in een heldere en ongecompliceerde stijl, zonder opsmuk.

De ondertitel *Hoe het geloof uit een familie verdween* zette mij overigens wel op een verkeerd spoor. Die suggereert immers een zoektocht naar de zielenroerselen van een man die, samen met meerdere familieleden, van zijn geloof is gevallen. Maar daarover gaat het boek beslist niet! Wel heeft Hakkenes met dit boek het gezegde van de kraal aan een snoer voortreffelijk duidelijk gemaakt.

door Jehannes Regnerus

Emiel Hakkenes, *God van de gewone mensen. Hoe het geloof uit een familie verdween*, uitgeverij Thomas Rap, € 18,90, ook verkrijgbaar als e-book

koffie

En andere tips

De Nederlandse kerken zetten tien-duizenden liters koffie per jaar. Vaak wordt die koffie op ouderwetse wijze

met een filter bereid. Het apparaat wordt voor de dienst aangezet en na de dienst wordt de fair trade koffie, dat wel, opgediend. Helemaal mis, volgens de koffie-expert die *Kerkmagazine* aan het woord laat. 'Vanaf het moment dat de koffie gezet is, neemt de kwaliteit af. Zet de koffie niet te lang van tevoren. Ja, dat is een spanningsveld!' De expert adviseert voor kleinere gezelschappen een apparaat te gebruiken dat steeds één kopje maakt. Naast veel tips over koffiegebruik, staat *Kerkmagazine* stil bij thema's als restauratie van kerken en luchtbehandeling. Veel praktische informatie dus. *Kerkmagazine* is een 'onafhankelijk facilitair blad voor kerken' dat gratis verkrijgbaar is voor kerkrentmeesters, kosteren, beheerders etcetera. Het blad kent wel een hoog advertorial-gehalte.

Kerkmagazine, informatie en gratis abonnementen: www.kerkmagazine.nl

radicaal

Kuiper nog steeds inspiratiebron

De Vereniging voor Theologie en Maatschappij geeft momenteel een serie kleine boekjes uit over theologen die hebben bijgedragen aan

een kritische en maatschappelijk betrokken theologie. Dr. Pieter Post viel de eer te beurt om een van de meest markante doopsgezinde theologen uit de vorige eeuw voor het voetlicht te brengen, namelijk ds. Frits Kuiper (1898-1974). Ondanks dat het boekje slechts 70 pagina's telt, is de auteur er in geslaagd een interessant beeld te schetsen van de 'rode' dominee. De titel van het boek: *Naar Messiaans Communisme*, appelleert aan Gods oproep een wereldgemeenschap te vormen in vrijheid en gerechtigheid. Kuiper schreef een tiental boeken, onder andere over theologie en socialisme – 'Wat het socialisme wil, had de christelijke kerk dat niet moeten willen?' – over weerloosheid en over het Zionisme. Maar het bleef niet bij woorden. Zo bood hij in de Tweede Wereldoorlog hulp aan Joden, en schreef hij in het illegale *Vrij Nederland*. Daarvoor, in 1922, verbleef hij enige tijd in Rusland om slachtoffers van de burgeroorlog te helpen. Kuiper zal door zijn soms radicale opvattingen zeker kritiek hebben gekregen. Post laat het bij de opmerking dat zijn theologie niet

onomstreden was. Ook de waardering die Kuiper had voor Lenin – hij woonde zelfs diens begrafenis bij – zal hier en daar in doopsgezinde kring vraagtekens hebben opgeroepen, evenals het met 'rode vaan' voorop lopen bij een 1 mei-optocht. Maar de waardering voor zijn denken en doen zal ongetwijfeld vele malen groter zijn geweest dan de kritiek. Pieter Post heeft een boek geschreven dat het lezen alleszins waard is. Hij merkt terecht op dat Frits Kuiper nog steeds een inspiratiebron kan zijn voor diegenen die zich willen bezinnen op de grondslagen van een doopsgezinde vredesgemeente en haar plaats in de wereld.

door Bart Smits

Dr. Pieter Post, *Naar Messiaans communisme. Frits Kuiper (1898-1974) dopers theoloog*, theologische uitgeverij Narratio, € 8,- (www.narratio.nl | 0183 628 188)

toptheologen

Unieke correspondentie

Naast *Naar Messiaans Communisme* zag nog een boek over Frits Kuiper het levenslicht: *De terugkeer van de Kudde*. De titel van het boek refereert aan een schilderij van Pieter Bruegel de Oude, waarvan de afbeelding op de omslag van het boek staat. Het boek bevat correspondentie en bio- & bibliografische aspecten van de relatie tussen de toptheologen dominee Frits Kuiper 1898-1974) en de Nederlands Hervormde predikant en hoogleraar Kornelis Heiko Miskotte (1894-1976). Auteur van het boek is Karel E. de Haan, die in zijn studententijd bevriend raakte met Frits Kuiper en na diens dood de unieke correspondentie tussen Kuiper en Miskotte in bezit kreeg.

Drs. Karel E. de Haan, *De terugkeer van de Kudde*, uitgeverij Skandalon, € 20,-

De zonnetjes bij de besproken boeken & bladen geven de waardering van de recensent weer. Die kan uiteenlopen van één zonnetje (niet best) tot vijf (mag op uw nachtkastje niet ontbreken).